

ГАЙД ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ

щодо впровадження відповідального використання технологій штучного інтелекту працівниками апарату суду

РОЗДІЛ 1. ДЕ МОЖНА ЗАСТОСОВУВАТИ ШІ В СУДІ

1. Адміністративна автоматизація: впорядкування та пошук документів, складання типових шаблонів, оптимізація планування навантаження, стандартизація документообігу, складання графіків засідань.

2. Підтримка підготовки рішень: пошук та аналіз судової практики, знаходження правових норм і тлумачень, відстеження актуального законодавства, підготовка аналітичних довідок для суддів, резюмування великих обсягів матеріалів справи.

3. Взаємодія з учасниками справ: відповіді на типові запитання (як подати заяву), переклад документів учасників, пояснення процедур у зрозумілій формі, підготовка інформаційних матеріалів.

4. Обробка великих обсягів даних: аналіз судової статистики, виявлення трендів у судовій практиці, прогнозування навантаження на суд, підготовка аналітичних звітів для керівництва.

⚠️ Обов'язкові умови: результати аналізу перевіряє людина; проєкти документів затверджує уповноважена особа; переклад і транскрибація потребують редакторської перевірки.

РОЗДІЛ 2. ШІ НІКОЛИ НЕ МОЖЕ - АБСОЛЮТНІ ЗАБОРОНИ

Наступні дії заборонені безумовно та не допускають винятків для жодної категорії працівників суду.

- 1. Ухвалення рішень виключно на підставі висновків ШІ.** Порушує ст. 127 Конституції України. Суддя зобов'язаний ухвалювати рішення самостійно.
- 2. Оцінка доказів за допомогою ШІ.** Визначення достовірності, допустимості та значення доказів - виключна функція судді (ст. 89 ЦПК, ст. 90 КАС, ст. 94 КПК).
- 3. Введення ПІБ, номерів справ, адрес чи інших персональних даних у публічні ШІ-сервіси.** Порушення Закону «Про захист персональних даних» та процесуальної таємниці.
- 4. Введення інформації, що становить таємницю наради суддів.** Абсолютна заборона відповідно до процесуального законодавства.
- 5. Використання ШІ-матеріалів без перевірки в судових документах.** Підписуючи документ, суддя або працівник бере на себе повну відповідальність за його зміст.
- 6. Реєстрація у ШІ-сервісах з корпоративною поштою суду.** Дані акаунту та листування можуть використовуватися сервісом для навчання моделей.

7. **Збереження матеріалів справи у хмарних сервісах без дозволу.** Потрібне письмове погодження з керівництвом і оцінка безпеки сервісу.
8. **Використання ШІ для комунікації зі сторонами від імені суду.** Будь-яка офіційна комунікація та документи підписуються уповноваженою особою.
9. **Використання ШІ під час відбору персоналу без додаткової перевірки.** Алгоритми рекрутингу можуть містити упередженість і порушувати принцип рівності під час прийняття на роботу.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ШІ-СИСТЕМИ

ChatGPT (OpenAI) - безкоштовний та PRO. Підготовка документів, відповіді на запити, шаблони. Простий у використанні, розуміє багато мов. Увага: за замовчуванням зберігає історію чатів - вимикай у налаштуваннях перед роботою.

Gemini (Google) - безкоштовний. Аналіз правової інформації, пошук прецедентів. Інтегрується з пошуком Google, надає актуальні дані. Увага: вимкніть збереження активності в налаштуваннях акаунту Google.

Microsoft Copilot - вбудований у MS Office (ліцензія). Документи Word, Excel, Outlook. Вважається безпечнішим варіантом для корпоративного використання завдяки ізольованому середовищу.

Claude (Anthropic) - безкоштовний та Pro. Аналіз і підсумовування великих обсягів тексту, допомога у вчитанні та редагуванні. Структуровані відповіді, пояснюють логіку висновків.

ПОРІВНЯННЯ ШІ-СИСТЕМ

ChatGPT · Gemini · Microsoft Copilot · Claude

Усі чотири системи потребують деперсоналізації даних перед використанням. Персональні дані, номери справ та матеріали справ вводити заборонено.

3.1. ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Критерій	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
Розробник	OpenAI (США)	Google (США)	Microsoft (США)	Anthropic (США)
Рік запуску	2022	2023	2023	2023
Базова модель	GPT-4o	Gemini 1.5 / 2.0	GPT-4o + MS-інтеграція	Claude 3.5 / Claude 4
Тип системи	Генеративний ШІ	Генеративний ШІ + пошук	ШІ в Office-середовищі	Генеративний ШІ
Вартість (базово)	Безкоштовно	Безкоштовно	Через ліцензію M365	Безкоштовно
Платна версія	\$20/mic Pro \$200/mic Pro+	\$19/mic Advanced	M365 Business \$12.50+/кор./міс	\$20/mic Pro \$30/кор./міс Team
Корпоративна версія	ChatGPT Enterprise \$30+/кор./міс	Workspace Enterprise	M365 E3/E5 + Copilot	Claude Team/Enterprise
Підтримка української мови	★★★★☆ Добре	★★★★★ Відмінно	★★★★☆ Добре	★★★★☆ Добре
Знання права України	★★★☆☆ Задовільно	★★★★☆ Добре	★★★★☆ Задовільно	★★★★☆ Задовільно
Актуальність даних	До берез. 2024 (з пошуком - актуально)	Актуальні (пошук Google)	До жовт. 2023 (з пошуком - актуально)	До квіт. 2024 (без пошуку)

★★★★★ - відмінно ★★★★☆ - добре ★★★☆☆ - задовільно ★★☆☆☆ - слабо

3.2. МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СУДОВИХ ЗАВДАНЬ

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Критерій	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
Підготовка текстів і шаблонів	✓ Дуже добре	✓ Добре	✓ Найкраще (прямо в Word)	✓ Дуже добре
Резюмування великих текстів	✓ Добре (128K токенів)	✓ Добре (1M токенів)	✓ Добре (128K токенів)	✓ Найкраще (200K токенів)
Аналіз та порівняння документів	✓ Добре	✓ Добре	✓ Добре	✓ Найкраще
Пошук правових норм	⚠ Перевіряти	⚠ Перевіряти (краще з пошуком)	⚠ Перевіряти	⚠ Перевіряти
Переклад документів	✓ Добре	✓ Найкраще	✓ Добре	✓ Добре
Робота в Word/Excel/Outlook	✗ Окремо	✗ Окремо	✓ Вбудовано	✗ Окремо
Підготовка аналітичних довідок	✓ Добре	✓ Добре	⚠ Задовільно	✓ Найкраще
Пошук та перевірка судової практики	⚠ Галюцинує! Перевіряти в ЄДРСР	⚠ Галюцинує! Перевіряти в ЄДРСР	⚠ Галюцинує! Перевіряти в ЄДРСР	⚠ Галюцинує! Перевіряти в ЄДРСР
Оптимізація графіків і розкладу	✓ Добре	✓ Добре	✓ Найкраще (Excel/Planner)	✓ Добре
Структурування інформації	✓ Добре	✓ Добре	✓ Добре	✓ Найкраще
Обробка PDF та завантажених файлів	✓ (Pro)	✓ (Pro)	✓ (з M365)	✓ (усі плани)
Максимальний обсяг тексту за раз	~96 сторінок	~750 сторінок	~96 сторінок	~150 сторінок

3.3. БЕЗПЕКА ТА КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Критерій	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
Можна вимкнути збереження чатів	✅ Так (налаштування)	✅ Так (налаштування)	✅ Так (адмін)	✅ Так (налаштування)
Дані не використовуються для навчання	⚠️ Лише Enterprise	⚠️ Лише Enterprise	✅ Так (корп. ліцензія)	⚠️ Лише Team+
GDPR-відповідність	⚠️ Частково	⚠️ Частково	✅ Так	✅ Так
Сервери у ЄС (опція)	⚠️ Лише Enterprise	⚠️ Лише Enterprise	✅ EU Data Boundary	⚠️ Лише Enterprise
Корпоративна угода (DPA)	✅ Enterprise	✅ Enterprise	✅ Так	✅ Team+
SOC 2 Type II сертифікат	✅ Так	✅ Так	✅ Так	✅ Так
Ризик галюцинацій (правові дані)	★★★★☆ Середній	★★☆☆☆ Нижчий (з пошуком)	★★★★☆ Середній	★★☆☆☆ Нижчий
Рекомендований режим для суду	⚠️ Лише знеособлено + вимкнути чати	⚠️ Лише знеособлено + вимкнути чати	✅ Корп. ліцензія + знеособлено	⚠️ Лише знеособлено + вимкнути чати

⚠️ Публічна (безкоштовна) версія будь-якої системи = потенційно публічна інформація. Завжди вимикай збереження чатів і деперсоналізуй дані.

3.4. ЩО ОБРАТИ ЗА РОЛЮ

Роль	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
⚖️ Суддя	Аналіз знеособлених матеріалів, проекти листів	Переклад, пошук з актуальним законодавством	Документи Word/Outlook, шаблони ухвал	Резюмування великих справ, аналітичні довідки
📄 Помічник судді	Аналітика, порівняння документів,	Переклад, актуальний пошук норм	Документи Office,	Найкраще для глибокого

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Роль	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	MicrosoftCopilot	Claude (Anthropic)
	проекти процесуальних документів		оформлення матеріалів	аналізу та структурування
 Секретар засідання	Шаблони, графіки, загальні листи	Загальні питання, переклад	Найкраще - розклад, реєстри в Excel	Загальні тексти та шаблони
 Керівник апарату	Аналітика навантаження, звіти	Актуальні огляди практики, переклад	Найкраще - Power BI, Excel, Teams	Аналітичні звіти, структурування даних

3.5. ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ - ЯК ФОРМУЛЮВАТИ ЗАПИТ

Критерій	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	MicrosoftCopilot	Claude (Anthropic)
Завдання	ChatGPT - приклад промту	Gemini - приклад промту	Copilot - приклад промту	Claude - приклад промту
Підготовка листа	«Напиши офіційний лист-повідомлення про перенесення засідання. Діловий стиль, без ПД сторін»	«Підготуй офіційне повідомлення про перенесення засідання за КАС України»	«/Rewrite: Ось чернетка листа [вставити]. Зроби офіційним»	«Виступай як секретар суду. Підготуй офіційне повідомлення про перенесення [вказати]»
Резюме рішення	«Підсумуй ключові позиції цього рішення в 5 реченнях. Без ПД»	«Які ключові висновки цього рішення? Структурована відповідь»	«Summarize this document» (у Word з PDF)	«Виступай як помічник судді. Підготуй резюме рішення: факти, вимоги, висновок. 5 речень. Без ПД»
Пошук норм	«Які статті ЦПК регулюють строки апеляційного	«Строки апеляційного оскарження за ЦПК України - знайди	«Знайди в моєму документі посилання на строки	«Склади перелік статей ЦПК про строки апеляції. Зазнач, що

Критерій	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
	оскарження? Дай посилання» + перевір на zakon.rada.gov.ua	актуальне» + перевір на zakon.rada.gov.ua	апеляції» (у Word)	потрібна перевірка на zakon.rada.gov.ua
Переклад	«Перекладі цей абзац з англійської на українську офіційним стилем [текст]»	«Переклади [текст] з англійської. Збережи юридичну термінологію»	«Переклади виділений текст» (у Word)	«Переклади юридичний текст з англійської на українську. Збережи точність термінів»
Аналіз навантаження	«Проаналізуй цю таблицю: кількість справ по місяцях. Виділи піки. Без ПД»	«Побудуй аналіз по кварталах на основі цих даних [дані]»	«Аналізуй мої дані» (у Excel з Copilot)	«Проаналізуй статистику навантаження по місяцях. Виділи тренди та рекомендації. Без ПД»

3.6. ШВИДКИЙ ВИБІР

Якщо потрібно...	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	Microsoft Copilot	Claude (Anthropic)
Найкраще підходить для роботи в Office (Word, Excel, Outlook)	-	-	★ ВИБІР #1	-
Найбільший обсяг тексту за один раз (великі справи)	-	-	-	★ ВИБІР #1
Найкращий переклад на/з іноземних мов	-	★ ВИБІР #1	-	-
Актуальна інформація (пошук в інтернеті)	-	★ ВИБІР #1	-	-
Безкоштовно + широкі можливості	★ ВИБІР #1	★ ВИБІР #1	-	★ ВИБІР #1

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Якщо потрібно...	ChatGPT (OpenAI)	Gemini (Google)	MicrosoftCopl ot	Claude (Anthropic)
Найвища точність аналізу та мінімум галюцинацій	-	-	-	★ ВИБІР #1
Є корпоративна ліцензія Microsoft	-	-	★ ВИБІР #1	-
Підготовка структурованих аналітичних матеріалів	✓ Добре	✓ Добре	-	★ ВИБІР #1
Простота використання для початківців	★ ВИБІР #1	✓ Добре	✓ Добре	✓ Добре

РОЗДІЛ 4. ЯК ПРАВИЛЬНО ФОРМУЛЮВАТИ ЗАПИТИ (ПРОМТИ)

5 головних правил:

- 1. Будь конкретним.** Вказуй юрисдикцію, процесуальний кодекс, вид справи, категорію. Чим більше контексту - тим точніший результат.
- 2. Дай роль і стиль.** Наприклад: «Виступай як юрист з практики КАС» або «Відповідай офіційною діловою мовою».
- 3. Ніколи не вводь персональні дані.** Замінюй: ПІБ → «Позивач», номер справи → «справа № ____», адреси → «м. N». Це юридичний обов'язок, а не рекомендація.
- 4. Перевіряй - методологія «source-first».** Починай з первинних джерел, а не з ШІ. Відстеж кожне твердження до авторитетного джерела (zakon.rada.gov.ua, ЄДРСР). Зберігай аудит: що перевірено, де і коли.
- 5. Уточнюй, а не починай заново.** Якщо відповідь неточна - скажи ШІ: «Зроби більш формальним», «Скороти до 3 абзаців», «Додай посилання на КАС». ШІ пам'ятає контекст розмови.

Приклади промтів:

- ✓ *«Підготуй проект позовної заяви про стягнення боргу за договором позики відповідно до ЦПК України. Без ПІБ сторін.»*
- ✗ *«Напиши позовну заяву»*
- ✓ *«Склади список ключових норм КАС України щодо строків розгляду адміністративних справ. Посилайся на zakon.rada.gov.ua»*
- ✗ *«Які строки в адмінсправах?»*
- ✓ *«Виступай як помічник судді. Підготуй резюме рішення на 5 речень: факти, вимоги сторін, висновок суду. Без персональних даних.»*
- ✗ *«Перекажи рішення»*

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 5. ПРАКТИЧНІ ПРИКЛАДИ

Приклад 1. Порівняння двох версій документа

Промт: «Порівняй дві версії позовної заяви нижче. Виділи всі зміни та поясни, як вони впливають на позицію позивача. Без персональних даних сторін.»

Відповідь ШІ: У другій версії сума збільшена з 100 000 до 150 000 грн - підсилює вимоги. Додано вимогу про штрафні санкції - посилює позицію. Загалом позов став повнішим і обґрунтованішим.

Приклад 2. Аналіз судової практики

Промт: «Підготуй огляд судових рішень 2023–2025 щодо трудових спорів про звільнення за прогул. Основні аргументи та тренди.»

Відповідь ШІ: Суди підтверджують звільнення при пропуску понад 3 дні без поважних причин. Зростає кількість справ щодо порушень процедури звільнення. ⚠ Перевір посилання через ЄДРСР.

Приклад 3. Пошук норм КАС

Промт: «Склади перелік статей КАС України, що регулюють строки розгляду адміністративних справ у суді першої інстанції.»

Відповідь ШІ: Ст. 193 - загальний строк; ст. 194 - строки у спрощеному провадженні; ст. 257 - строки апеляційного оскарження. ⚠ Звір зі zakon.rada.gov.ua - ШІ міг не врахувати останні зміни.

Приклад 4. Оптимізація графіка

Промт: «Склади пропозиції щодо оптимізації графіків для 8 секретарів з урахуванням пікових навантажень у понеділок та п'ятницю. 3 варіанти розподілу.»

Відповідь ШІ: Варіант 1: ковзний графік - 2 особи зі зміщеним початком у пікові дні. Варіант 2: чергування - 3 особи в посиленому режимі. Варіант 3: розподіл за типом справ.

РОЗДІЛ 6. РОЗКРИТТЯ ВИКОРИСТАННЯ ШІ

Це одне з ключових питань сучасних міжнародних настанов (UK, США, UNESCO 2025), яке досі не врегульоване в Україні.

Коли розкривати факт використання ШІ:

- Обов'язково - якщо ШІ використовувався для підготовки аналітичної частини судового рішення або ухвали (навіть у вигляді чернетки, яку суддя потім переробив).
- Обов'язково - якщо ШІ використовувався для формування висновків щодо справи, які були враховані при ухваленні рішення.
- Обов'язково - якщо ШІ-матеріали долучаються до справи як аналітичні довідки.

- Не обов'язково - якщо ШІ використовувався виключно для адміністративних завдань (графіки, шаблони листів, статистика).

Як розкривати:

У мотивувальній частині рішення або в супровідному листі достатньо одного речення:

«При підготовці аналітичних матеріалів використовувались ШІ-інструменти; усі посилання на правові норми та судову практику перевірено за офіційними реєстрами.»

Немає загального обов'язку розкривати використання ШІ для рутинних завдань, але є абсолютний обов'язок забезпечити точність і достовірність усього, що підписується або подається до суду.

аудит - що фіксувати:

- Який ШІ-інструмент використовувався і для якого завдання.
- Які матеріали вводились (в знеособленому вигляді).
- Які саме перевірки були проведені та в яких реєстрах.
- Дата та автор перевірки.

Цей запис не є публічним документом - він зберігається внутрішньо для забезпечення підзвітності.

РОЗДІЛ 7. ДИПФЕЙКИ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ДОКАЗІВ

Це одна з найбільш критичних загроз для правосуддя у 2025–2026 роках. ШІ-технології дозволяють створювати надзвичайно переконливі підробки: відео із зображенням особи у вигаданих обставинах, аудіозаписи зі штучним голосом, підроблені документи, сфабриковане листування.

Ознаки підробленого контенту:

Відео: неприродне або відсутнє моргання, розмиті краї обличчя, невідповідність руху губ і звуку, штучне освітлення, артефакти при повороті голови.

Аудіо: рівномірна гучність без природних пауз, відсутність фонового шуму, незвичайний ритм мовлення, механічне звучання окремих слів.

Документи: незвичайні шрифти або інтервали між літерами, відсутність реальних підписів та печаток, метадані не відповідають заявленій даті.

Листування: відсутність технічних заголовків листів, надто «правильне» формулювання, відсутність метаданих.

Що робити при підозрі на підроблені докази:

- Не приймати підозрілий матеріал як достовірний до проведення верифікації.

Матеріал підготовлено ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» у межах гранту, наданого Проектом ЄС «Право-Justice», що імплементується Expertise France. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Всеукраїнська асоціація працівників судів» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

- Направити матеріал на судово-технічну експертизу.
- Запросити оригінальний файл з метаданими (не скріншот або копію).
- Перевірити ланцюжок зберігання доказу (chain of custody).
- Зафіксувати факт підозри у протоколі засідання.

 Суди завжди стикалися з підробками - ІІІ лише суттєво підвищив їх якість і доступність. Принцип незмінний: підозра → перевірка → фіксація.

РОЗДІЛ 8. КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ДАНИХ

Роби так:

- Деперсоналізуй дані перед введенням у ІІІ.
- Вимикай збереження історії чатів у публічних сервісах перед роботою.
- Використовуй лише ліцензійне та затверджене ПЗ; працюй на робочому пристрої, не особистому.
- Застосовуй сильні паролі та двофакторну аутентифікацію.
- Повідомляй керівництво про підозрілі інциденти; регулярно оновлюй програми та антивірус.

Не роби:

- Не вводь ПІБ, номери справ, адреси у публічний ІІІ.
- Не реєструйся на ІІІ-сервісах з корпоративною поштою суду.
- Не надсилай матеріали справ через ІІІ; не використовуй особисті пристрої.
- Не зберігай судові документи на хмарних сервісах без дозволу.

Основні загрози:

ІІІ-галюцинації - ІІІ впевнено наводить неіснуючі справи або норми. Захист: перевіряй усі посилання через ЄДРСР та zakon.rada.gov.ua.

Дипфейки - переконливі фейкові відео, аудіо та документи. Захист: перевіряй через кілька незалежних джерел та спеціалізовані детектори.

«Білий текст» - прихований текст-підказка у документі, видимий ІІІ, але не людині. Захист: перевіряй форматування підозрілих документів (Ctrl+A).

Витік даних - дані у публічному ІІІ можуть використовуватися для навчання моделі. Захист: ніколи не вводь персональні та конфіденційні дані.

Фішинг через ІІІ - ІІІ-генеровані листи, що імітують офіційну комунікацію суду. Захист: перевіряй адресу відправника, дзвони для підтвердження при сумнівах.

Алгоритм дій при виявленні інциденту:

1. **ЗУПИНИСЬ** - не продовжуй роботу на підозрілому пристрої або акаунті.
2. **ВІДКЛЮЧИСЬ** - відключи пристрій від мережі.

3. ПОВІДОМ - негайно повідом керівника апарату або відповідального за IT-безпеку.
4. ЗАФІКСУЙ - зроби скріншоти, запиши що сталося, коли і як.
5. НЕ ВИДАЛЯЙ - не намагайся самостійно «виправити» ситуацію.
6. ДІЙ ЗА ІНСТРУКЦІЄЮ - виконуй вказівки відповідального спеціаліста.

РОЗДІЛ 9. FAQ - ЧАСТІ ЗАПИТАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ

1. Чи можна використовувати ChatGPT на робочому комп'ютері суду?

Лише якщо це затверджено керівництвом суду і лише для деперсоналізованих завдань. Перед роботою - вимкни збереження історії чатів. Рекомендується використовувати корпоративні рішення (Microsoft Copilot) замість публічних сервісів.

2. Чи потрібно вказувати в судовому рішенні, що використовувався ШІ?

Так - якщо ШІ використовувався для підготовки аналітичних матеріалів або структурування тексту рішення (СЕРЕЖ 2025, UNESCO 2025). Немає обов'язку розкривати ШІ для адміністративних завдань, але є абсолютний обов'язок забезпечити точність підписаного.

3. Що робити, якщо ШІ дав хибне посилання на закон або справу?

Ніколи не використовуй таке посилання. Зафіксуй помилку. Перевір норму через zakon.rada.gov.ua або ЄДРСР. Якщо документ вже підготовлено - виправ до підписання. Задokumentуй виправлення в аудиті.

4. Чи можна просити ШІ написати мотивувальну частину рішення?

Ні. Мотивувальна частина - це оцінка доказів та застосування права, що є виключними функціями судді. ШІ може допомогти зі структурою або пошуком норм, але не з оцінкою. Суддя повинен особисто читати первинні матеріали справи.

5. Чи безпечно використовувати ШІ для перекладу матеріалів справи?

Тільки після деперсоналізації. Результат обов'язково перевіряє кваліфікований перекладач або спеціаліст. Переклад ШІ - чернетка, а не офіційний документ.

6. Що робити, якщо сторона подала матеріал, підготовлений за допомогою ШІ?

Оцінка допустимості та достовірності - повністю на розсуд судді. Запитай сторону про перевірки точності. Нагадай про повну відповідальність за подані матеріали. При підозрі на фальсифікацію - призначай судово-технічну експертизу.

7. Де межа між дозволеним використанням ШІ та порушенням незалежності?

ШІ не порушує незалежність, якщо суддя самостійно оцінює всі матеріали та ухвалює рішення на власне переконання. Порушення починається, коли суддя делегує оцінку доказів або аргументацію рішення ШІ-системі.

8. Чи зобов'язаний суддя стежити за тим, як помічник використовує ШІ?

Так. Суддя несе відповідальність за все, що виходить від його імені. Якщо помічник або клерк використовує ШІ у роботі для судді, суддя повинен обговорити з ним правила та переконатися в їх дотриманні.

9. Чи потрібно вимикати збереження чатів у ШІ-сервісах?

Так, обов'язково перед будь-якою роботою з матеріалами суду. У ChatGPT: Налаштування → Конфіденційність даних → вимкни «Вдосконалення моделей». У Gemini: Налаштування акаунту → Активність в застосунках → вимкни збереження. Навіть з вимкненою історією - не вводь персональні дані.

РОЗДІЛ 10. НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

За даними UNESCO (2024): лише 9% судових операторів у світі отримали навчання з питань ШІ, попри те що 44% вже використовують такі інструменти. 73% вважають обов'язкове навчання необхідним.

Рекомендовані ресурси:

ДІЯ Освіта - безкоштовні онлайн-курси з цифрових навичок та ШІ (osvita.diia.gov.ua)

НШСУ - Національна школа суддів України - спеціалізовані програми для суддів

Coursera / edX - міжнародні курси з ШІ (безкоштовно в режимі аудиту)

СЕРЕЈ (Рада Європи) - матеріали з ШІ в судочинстві: coe.int/serej

UNESCO МООС - навчальні курси для суддів з питань ШІ та верховенства права

Мін'юст України - рекомендації щодо безпечного використання ШІ: court.gov.ua/archive/1855974/

Рекомендована частота навчання:

- Базовий курс при вступі на посаду - для всіх нових працівників.
- Щорічне підвищення кваліфікації - оновлення знань відповідно до змін технологій.
- Оперативні семінари - при появі нових ШІ-інструментів або інцидентів.
- Самостійне навчання - регулярне читання актуальних матеріалів.